

C/2023/859

8.12.2023

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Mechanizmus na podporu obnovy
a odolnosti a politika súdržnosti: smerom k politike súdržnosti 2.0**

(prieskumné stanovisko)

(C/2023/859)

Spravodajkyňa: **María del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Spoluspravodajca: **David SVENTEK**

Žiadosť o konzultáciu	Rada – španielske predsedníctvo Rady EÚ, 18. 4. 2023 list od Mercedes CABALLERO FERNÁNDEZ, generálnej tajomníčky, ministerstvo financií a verejnej služby
Právny základ	článok 34 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	8. 9. 2023
Prijaté v pléne	20. 9. 2023
Plenárne zasadnutie č.	581
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	163/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zdôrazňuje, že základná zásada „na nikoho nezabudnúť“ v politike súdržnosti je naďalej silná a platná a že partneri z občianskej spoločnosti sú pripravení pokračovať v práci v prospech tejto zásady prostredníctvom silnej investičnej politiky EÚ. Zásada, na ktorej je táto politika založená, musí aj napriek nedokonalostiam pretrvať.

1.2. EHSV by chcel zdôrazniť, že nerovnosť príležitostí môže mať negatívny vplyv na dlhodobý rast a konkurencieschopnosť na regionálnej a národnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ. Politika súdržnosti preto musí byť diverzifikovanejšia a pružnejšia, aby sa mohla venovať väčšia pozornosť ľuďom, najmä tým najzraniteľnejším, a lepšie riešiť nerovnosť príležitostí, ktorým mnohí čelia.

1.3. EHSV sa domnieva, že treba rozšíriť, zmodernizovať alebo zrevidovať súbor nástrojov a prístupov s cieľom vybudovať silnú, účinnú, flexibilnú a obnovenú politiku súdržnosti s väčším zameraním na kapacity, medziregionálne prepojenia, efektívne výsledky a príležitosti pre príjemcov nad rámec bežných investícií. Vyžaduje si to:

- Väčší dôraz na stratégiu územnej politiky, ako sú integrované územné investície a miestny rozvoj vedený komunitou, aby si občania mohli stanoviť vlastné priority a určiť rozvojové projekty. Preto je potrebné posilniť kapacity miestnych, mestských a územných orgánov na riadenie fondov, pričom však netreba zabúdať na súdržnosť.
- Zabezpečiť, aby bolo využívanie finančných prostriedkov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v plnom súlade s vykonávaním budúcej politiky súdržnosti a aby investície a programy, ktoré sa už začali v rámci uvedeného mechanizmu, neboli pozastavené z dôvodu zmien vo financovaní mechanizmu. Tieto investície majú zásadný význam pre ciele súdržnosti a ak sa zastavia, môžu mať veľmi negatívny vplyv na rozvoj regiónov a území, a najmä na potreby zraniteľných skupín obyvateľstva.

- Osobitná pozornosť by sa mala venovať osobám s najnižšou mierou zamestnanosti (ženy, mladí ľudia, prisťahovalci, ľudia s nízkou úrovňou vzdelania), pre ktoré sú v praxi potrebné osobitné programy odbornej prípravy, rekvalifikácie a podpory.
- Nevyhnutne treba zvýšiť potenciál cezhraničných trhov práce, ktoré sú v dôsledku právnych a administratívnych prekážok nedostatočne rozvinuté. Je preto mimoriadne dôležité posilniť cezhraničnú a medziregionálnu spoluprácu, najmä v oblasti rozvoja infraštruktúry.
- Naďalej chrániť MSP a ich udržateľnosť. To si vyžaduje inovatívne, ale jednoduché využívanie súčasných štandardných európskych nástrojov, ako je Európsky sociálny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Kohézny fond a Mechanizmus spravodlivej transformácie, aby MSP mali ľahký prístup k financiam a mohli získať priaznivé úverové podmienky v dlhodobom horizonte.
- Financovanie veľkých podnikov by sa tiež malo považovať za dôležitý faktor konvergenencie a najmä v súvislosti so strategickými technológiami prostredníctvom nedávno navrhnutého nového nástroja STEP (Platforma strategických technológií pre Európu).
- Vytvoriť nové typy hospodárskych vyhládok pre menej rozvinuté, okrajové a riedko osídlené vidiecke oblasti, ostrovy EÚ a najvzdialenejšie regióny. Takisto je potrebné riešiť rozdiely medzi vidieckymi a mestskými oblasťami a centrami miest, ako aj demografické zmeny v týchto oblastiach a posilniť ich vzájomné prepojenie.
- Podporovať iniciatívy na dôkladnú identifikáciu a riešenie osobitných potrieb regiónov a území v pasci rozvoja a pomôcť im prekonať ich problémy.
- Posilniť administratívne kapacity rôznych úrovní verejnej správy, príjemcov a iných národných, regionálnych a miestnych zainteresovaných strán a poskytnúť prispôsobenejšiu technickú podporu na zlepšenie vykonávania politiky v praxi.
- V rámci novej politiky súdržnosti by mali naďalej fungovať aj najlepšie postupy, účinné politické opatrenia a konkrétne financovanie, ktoré sa v súčasnosti realizuje v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti.

1.4. EHSV sa domnieva, že na dosiahnutie cieľov súdržnosti je nevyhnutné podporovať vzájomné pôsobenie medzi horizontálnymi politikami EÚ a politikou súdržnosti, aby sa zvýšila účinnosť úsilia o dosiahnutie regionálnej konvergenencie prostredníctvom opatrení zameraných na jednotlivé oblasti v spojení so základnými cieľmi EÚ. Takisto je potrebné zabezpečiť interakciu medzi vnútroštátnymi politikami a politikou súdržnosti.

1.5. EHSV sa domnieva, že diverzifikácia a špecializácia by sa mali ďalej rozlišovať z hľadiska finančnej podpory, spôsobov podpory, rozpočtového riadenia, cieľov a investícií. Na dosiahnutie tejto väčšej špecializácie politiky súdržnosti je nutné zapojiť sociálnych partnerov a organizácie občianskej spoločnosti na všetkých úrovniach v členských štátoch prostredníctvom primeraných dohôd o spolupráci, keďže ide o účinný nástroj na navrhovanie a úpravu politik a fondov miestnej a regionálnej realite.

1.6. EHSV považuje za mimoriadne dôležité vyzvať členské štáty a regióny EÚ, aby čo najširšie a skutočne zapojili sociálnych partnerov a iné organizácie občianskej spoločnosti do prípravy politiky súdržnosti a monitorovania jej účinkov. Takéto zapojenie môže pomôcť reagovať na tlak na demokraciu väčším osvojením si politiky EÚ. EHSV v tejto súvislosti víta žiadosť španielskej vlády o vypracovanie prieskumného stanoviska o vytvorení účinnejšieho nástroja na zlepšenie politiky súdržnosti s cieľom dosiahnuť konvergenciu medzi európskymi regiónmi.

1.7. EHSV je presvedčený, že politika súdržnosti musí zostať kľúčovou investičnou politikou EÚ na podporu európskej regionálnej politiky prispôsobovania sa cieľom v oblasti klímy v záujme dosiahnutia uhlíkovo neutrálnej spoločnosti a transformácie s pozitívnym vplyvom na tvorbu stabilných a kvalitných pracovných miest. Vďaka nástroju NextGenerationEU sa výrazne zvýšila fiškálna kapacita EÚ (približne 0,7 % HDP EÚ). To umožňuje ďalší rozvoj niektorých

inovačných opatrení, ako napríklad iniciatíva v oblasti medziregionálnych inovačných investícií (I-3), spravodlivá transformácia alebo rozvinutejší prístup k integrovaným územným investíciám, ktorý rešpektuje zásadu založenú na miestnom kontexte. Dôrazne odporúča zabezpečiť záväzok budúcej politiky súdržnosti v týchto oblastiach.

1.8. EHSV sa domnieva, že politika súdržnosti by mala posilniť digitálne investície do existujúcich programov zameraných na prekúlenie digitálnej priepasti, keďže digitálna transformácia predstavuje ohrozenie z hľadiska sociálnych a územných rozdielov, čo má vplyv na trh práce v dôsledku automatizácie a umelej inteligencie, nerovnakého prístupu k digitálnym službám a nerovnakých digitálnych zručností pracovníkov a podnikov.

1.9. EHSV sa domnieva, že politika súdržnosti musí zabezpečiť efektívne a spravodlivé rozdelenie prínosov digitalizácie, keďže nové a vznikajúce technológie si vyžadujú od pracovníkov a staršieho obyvateľstva viac zručností, čo im sťažuje účasť na trhu práce. V záujme pokračujúceho rozvoja regiónov je potrebné zabezpečiť prístup k odbornej príprave a rekvalifikácii.

1.10. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné zefektívniť politiku súdržnosti pre príjemcov prostredníctvom zjednodušenia a flexibility pri implementácii fondov, ktoré majú slúžiť na dosiahnutie jej cieľov. Je potrebné zaručiť jasné a jednoduché pravidlá pre finančné prostriedky jednotlivých štátov a EÚ implementované v rámci zdieľaného riadenia, a to v jedinom nariadení. Zároveň treba zlepšiť administratívne kapacity regionálnych a miestnych subjektov a subjektov občianskej spoločnosti.

2. Všeobecný kontext

2.1. Sociálna, hospodárska a územná súdržnosť je zakotvená v Zmluve o fungovaní EÚ (ZFEÚ) a je jedným z cieľov politiky súdržnosti. Plnenie týchto cieľov skomplikovala kríza spôsobená pandemiou, ktorej dôsledky sa ešte nepodarilo prekonať a ktorá viedla k najväčšej recesii od roku 1945, a v súčasnosti inflačnou krízou. V jej dôsledku sa spomalilo tempo konvergencie, keďže mala väčší negatívny vplyv na menej rozvinuté regióny. Tieto negatívne dôsledky z hľadiska súdržnosti sú znásobené krízou, ktorú spôsobila vojna na Ukrajine, a výzvou, ktorú predstavuje núdzová situácia v oblasti klímy.

2.2. EHSV oceňuje oznámenie Komisie o ôsmej správe o súdržnosti: Súdržnosť v Európe do roku 2050 ⁽¹⁾. V správe sa uvádza, že investície by sa mali zameriavať na príležitosti rastu, ktoré ponúka zelená a digitálna transformácia, aby sa zabránilo novým rozdielom.

2.3. EHSV víta vytvorenie skupiny na vysokej úrovni pre budúcnosť politiky súdržnosti. Konštatuje tiež, že občianska spoločnosť je nedostatočne zastúpená v práci skupiny na vysokej úrovni, a vyzýva Komisiu, aby ju viac zapojila.

2.4. EHSV zdôrazňuje, že základná zásada „na nikoho nezabudnúť“ v politike súdržnosti je naďalej správna a platná a že partneri občianskej spoločnosti sú pripravení pokračovať v práci v zmysle tejto zásady.

2.5. Pravdou je, že politika súdržnosti sa niekedy vníma ako politika prerozdelenia a jej výsledky nie sú vždy pochopené. K tomu prispievajú pretrvávajúce rozdiely, ťažkosti pri pomoci niektorým regiónom v pasci rozvoja a neschopnosť niektorých regiónov dobehnúť rozdiely dokonca aj s podporou politiky súdržnosti.

⁽¹⁾ COM(2022) 34 final.

2.6. Na dosiahnutie cieľov súdržnosti je potrebné podporovať interakciu medzi horizontálnymi politikami EÚ a politikou súdržnosti s cieľom zvýšiť účinnosť úsilia o dosiahnutie regionálnej konvergencie prostredníctvom územne zameraných opatrení spolu so základnými cieľmi EÚ. Takisto je nevyhnutné zabezpečiť interakciu medzi národnými politikami a politikou súdržnosti. Kľúčom k dosiahnutiu úspechu na príslušnom území prostredníctvom rozvojových stratégií je spôsob, akým sú priority EÚ rozčlenené na regionálnej a miestnej úrovni

2.7. Nedávne využívanie pomoci v rámci politiky súdržnosti na krízové opatrenia vrátane väčšej flexibility vyvoláva otázky o správnej rovnováhe medzi krátkodobými a dlhodobými cieľmi politiky. Národné politiky nemôžu zveriť úlohu podporovať regionálny rozvoj a národnú konvergenciu výlučne politike súdržnosti.

2.8. Je potrebné hľadať spôsoby, ako prepracovať politiku súdržnosti v kontexte európskeho modelu rastu, ako aj súčasných a vznikajúcich výziev, keďže presvedčenie, že politika súdržnosti sa stala zložitejšou, bráni jej účinnosti. Medzi hlavné výzvy patrí prechod ku klimatickej neutralite, inflačná kríza, demografické zmeny, sociálna odolnosť, digitalizácia a inovácie, ako aj konsolidácia konkurencieschopného európskeho hospodárstva so zreteľom na strategickú autonómiu, ktorú si vyžaduje súčasná geopolitická situácia.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Napriek pozitívnemu a viditeľnému prínosu politiky súdržnosti počas jej súčasného fungovania regionálna konvergencia napreduje len postupne. EHSV zvažuje budúcu politiku súdržnosti, ktorá vyvážené skombinuje potrebu znížiť regionálne rozdiely a potrebu urýchliť impulzy rastu a rozvoja, ktoré sú dôležité aj pre EÚ ako celok z hľadiska neoddeliteľnosti a porovnania. Preto je potrebné ďalej posilňovať kritériá výkonnosti politiky súdržnosti prostredníctvom presnejšieho zamerania na priority regionálneho rozvoja, plnenia stanovených kritérií a zvýšeného využívania druhov podpory založených na výkonnosti (finančné nástroje). EHSV odporúča zohľadniť míľniky a ciele, ktoré sú v súčasnosti prijaté v rámci národných plánov obnovy a odolnosti Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti.

3.2. Sociálna súdržnosť musí reagovať na čoraz naliehavejšie výzvy, najmä v kontexte demografických trendov, dvojakej zelenej a digitálnej transformácie, čo má za následok potrebu osvojiť si nové alebo lepšie zručnosti. Veľká časť obyvateľstva EÚ je ohrozená chudobou alebo sociálnym vylúčením, často v najchudobnejších regiónoch, ale aj v bohatých mestských aglomeráciách a ich okolí. Okrem toho v celej EÚ pretrváva vysoká miera nezamestnanosti mladých ľudí a chudoby detí.

3.3. EHSV by chcel zdôrazniť, že nerovnosť príležitostí môže mať negatívny vplyv na dlhodobý rast a konkurencieschopnosť na regionálnej a národnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ. Z tohto dôvodu a v súlade s ambíciou Únie priblížiť sa k občanom a na nikoho nezabudnúť treba venovať väčšiu pozornosť ľuďom a nerovnosti príležitostí, ktorým mnohí čelia.

3.4. Preto potrebujeme hlbší a spoločensky cielenejší prístup politiky súdržnosti, ktorý podrobnejšie rieši územné, hospodárske a sociálne rozdiely a výzvy. Zahŕňajú nielen rozdiely medzi členskými štátmi a ich regiónmi, ale aj medzi regiónmi, mestami, konkrétnymi oblasťami miest a vidieckych oblastí. Politika súdržnosti by sa mala viac zameriavať na určité typy území pod úrovňou NUTS 2 a prioritne by sa mala vzťahovať na všetky členské štáty a regióny s osobitným dôrazom na členské štáty alebo regióny s najväčšími rozdielmi. EHSV sa tiež domnieva, že politika súdržnosti by sa mala viac zameriavať na potreby a príležitosti určitých skupín ľudí a sociálnych skupín.

3.4.1. Táto veľká diverzifikácia a špecializácia by sa mala ďalej rozlišovať z hľadiska finančnej podpory, spôsobov podpory, rozpočtového riadenia, cieľov a investícií. Fondy politiky súdržnosti by sa zároveň mali systematicky riadiť rovnakým prístupom a vzhľadom na túto zvýšenú špecializáciu by sa mali ďalej rozlišovať.

3.5. EHSV považuje za mimoriadne dôležité vyzvať členské štáty a regióny EÚ, aby čo najširšie a skutočne zapojili sociálnych partnerov a iné organizácie občianskej spoločnosti do prípravy politiky súdržnosti a monitorovania jej účinkov. Vďaka ich zapojeniu bude možné lepšie posúdiť, do akej miery sa dosiahli ciele politiky súdržnosti, pri čom by sa nemalo vychádzať len z kvantitatívnych ukazovateľov, ale aj z kvalitatívnych ukazovateľov (meranie rozvoja, a nie len rastu).

4. Konkrétne pripomienky

4.1. V ôsmej správe o súdržnosti sa zdôrazňuje, že zmena klímy, digitálna transformácia a technologické zmeny, tlak na demokraciu, zmeny v globálnom hospodárstve a demografické trendy sú hlavnými vzájomne prepojenými výzvami, ktoré ovplyvňujú sociálnu, hospodársku a územnú súdržnosť EÚ. Politika súdržnosti musí zabezpečiť, aby dvojaká transformácia bola spravodlivá pre ľudí a pre všetky regióny.

4.2. EHSV súhlasí s odporúčaním Rady o zabezpečení spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo, v ktorom sa uvádza, že kľúčom k zabezpečeniu sociálne spravodlivej a hospodársky úspešnej transformácie pre všetky územia bude vytváranie nových kvalitných pracovných miest, zachovanie dobrých pracovných podmienok a inkluzívny prístup k vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu v oblasti ekologických zručností.

4.3. Politika súdržnosti by sa mala zamerať na ďalšiu podporu investícií do udržateľnej energie, životného prostredia, efektívneho využívania zdrojov, adaptácie na zmenu klímy a jej zmierňovania, ako aj udržateľnej mestskej mobility s cieľom dosiahnuť uhlíkovo neutrálnu spoločnosť. Mnohé z týchto oblastí boli financované z fondov na podporu obnovy a odolnosti. Je dôležité pokračovať v investovaní do týchto politík s využitím všetkých možných programov a stratégií, ako sú makroregionálne a medziregionálne stratégie.

4.4. EHSV sa domnieva, že v budúcnosti bude veľmi potrebné zintenzívniť synergie v rámci celého Mechanizmu spravodlivej transformácie. EHSV je preto presvedčený, že politika súdržnosti musí zostať kľúčovou investičnou politikou EÚ na podporu európskej regionálnej politiky v oblasti prispôsobovania sa klimatickým cieľom. Zásadou „výrazne nenarušiť“ by sa malo zabezpečiť, aby investície plne rešpektovali ciele Zelenej dohody.

4.5. Zapojenie sociálnych partnerov do plánov spravodlivej transformácie územia je vo väčšine členských štátov nedostatočné, ako uviedol EHSV vo svojom stanovisku SOC/718 na tému Energetická politika a trh práce: dôsledky pre zamestnanosť v regiónoch, ktoré prechádzajú energetickou transformáciou^(?), v ktorom sa tiež uvádza, že členské štáty by mali podporovať takéto zapojenie a že plány by mali ich úspešnosť a financovanie podmieniť vytvorením stabilných a kvalitných pracovných miest na miestnej úrovni. EHSV podporuje zásadu partnerstva pri plánovaní a vykonávaní politiky súdržnosti, ktorá zabezpečí ešte väčšiu podporu demokratickej zodpovednosti a osvojenia si, čo sú nevyhnutné prvky na zlepšenie kvality investícií.

4.6. Politika súdržnosti by mala posilniť digitálne investície do prebiehajúcich programov zameraných na preklenutie digitálnej priepasti, keďže digitálna transformácia prináša ohrozenie z hľadiska sociálnych a územných rozdielov, čo má vplyv na trh práce v dôsledku automatizácie a umelej inteligencie, nerovnakého prístupu k digitálnym službám a nerovnakých digitálnych zručností pracovníkov. Podniky, verejný sektor a ľudia musia mať k dispozícii novú generáciu technológií.

4.7. Konkrétnejšie by sa mala zlepšiť podpora digitalizácie v podnikoch a vo verejnom sektore, zlepšiť prístup k elektronickej verejnej správe a elektronickej zdravotníctvu, zvýšiť digitálne zručnosti ľudí a podporiť rozvoj širokopásmového pripojenia vo vzdialených a vidieckych regiónoch, aby sa na žiadny región EÚ nezapadlo.

(?) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Energetická politika a trh práce: dôsledky pre zamestnanosť v regiónoch, ktoré prechádzajú energetickou transformáciou (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 146, 27.4.2023, s. 4).

4.8. EHSV považuje za zásadné, aby politika súdržnosti zabezpečila efektívne a spravodlivé rozdelenie prínosov digitalizácie, keďže nové vznikajúce technológie si vyžadujú od pracovníkov a starnúceho obyvateľstva vyššiu kvalifikáciu, čo im sťažuje účasť na trhu práce. Prístup k odbornej príprave a rekvalifikácii pre novovytvorené pracovné miesta a úlohy bude mať zásadný význam pre zabezpečenie nepretržitého rozvoja regiónov v spojení s technologickými zmenami a prínosmi, ktoré z toho vyplývajú.

4.9. V tejto súvislosti EHSV považuje za nevyhnutné podporovať a posilňovať inovačné ekosystémy, startupy a podnikateľské prostredie, rozvíjať zručnosti v oblasti výskumu a inovácií a zabezpečiť vývoj a zavádzanie inovácií, a to aj za hranicami. Výsledky regionálnych inovácií sa značne líšia a sú výrazne slabšie v menej rozvinutých regiónoch než v rozvinutejších regiónoch, čo obmedzuje ich potenciál konvergencie. EHSV by okrem toho chcel zdôrazniť, že v súčasnosti existujú regióny so strednými príjmami, ktoré sa nachádzajú v pasci rozvoja a nemôžu rozvíjať znalosti a zručnosti, aby dokázali konkurovať vo svetovom hospodárstve.

4.10. Osobitnú pozornosť si zasluhujú osoby s najnižšou mierou zamestnanosti (ženy, mladí ľudia, prisťahovalci, ľudia s nízkou úrovňou vzdelania), pre ktoré sú v praxi potrebné osobitné programy odbornej prípravy, rekvalifikácie a podpory. Inovačné úsilie by sa malo vyvinúť aj v prípade týchto kategórií pracovníkov, pričom by sa mali zohľadniť nové technológie a ich charakteristiky.

4.11. Pokiaľ ide o ľudský a sociálny aspekt politiky súdržnosti, EHSV považuje za prioritu podporu talentovaných ľudí. Treba podporovať talenty v regiónoch, najmä vzhľadom na to, že EÚ prechádza významnými demografickými zmenami. Je to o to potrebné v regiónoch, ktoré trpia poklesom pracovnej sily a nízkym podielom ľudí s vysokoškolským vzdelaním, ako aj v regiónoch, ktoré sú zasiahnuté odchodom mladých ľudí. V tomto zmysle by politika súdržnosti mala podporovať investície do sociálnej infraštruktúry.

4.12. Starnutie obyvateľstva a znižovanie počtu obyvateľov bude mať vplyv na väčšinu regiónov, najmä na vidiecke a menej rozvinuté regióny. Do roku 2050 sa počet obyvateľov v produktívnom veku zníži o približne tridsaťpäť miliónov ľudí. Regióny zasiahnuté znižovaním počtu svojich obyvateľov v produktívnom veku budú musieť zvýšiť účasť nedostatočne zastúpených skupín na trhu práce a zvýšiť produktivitu prostredníctvom investícií a reforiem na trhu práce a v systéme vzdelávania.

4.13. Zručnosti a kompetencie pracovníkov by mali byť v súlade s potrebami meniacej sa ekonomiky s cieľom zlepšiť inovačnú kapacitu. Reformy systémov vzdelávania a odbornej prípravy musia sprevádzať investície na všetkých úrovniach a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave vrátane zvyšovania úrovne zručností, rekvalifikácie a celoživotného vzdelávania pre všetkých. EHSV sa tiež domnieva, že investície do detí a mladých ľudí budú mať zásadný význam pre dlhodobý rast. Politika súdržnosti by mala byť kľúčom k podpore a vykonávaniu opatrení na budovanie kapacít na regionálnej a subregionálnej úrovni.

4.14. V tejto súvislosti treba nevyhnutne zvýšiť potenciál cezhraničných trhov práce, ktoré sú v dôsledku právnych a administratívnych prekážok veľmi málo rozvinuté. Na tento účel je nevyhnutné zlepšiť cezhraničnú spoluprácu na všetkých úrovniach riadenia. Politika súdržnosti musí zabezpečiť, aby mali všetky regióny podmienky na riešenie nedostatku zručností.

4.15. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné posilniť cezhraničnú a medziregionálnu spoluprácu, najmä v záujme rozvoja železničnej infraštruktúry šetrnej ku klíme v pohraničných oblastiach a dôsledného udržiavania otvorených hraníc medzi členskými štátmi. Význam jednotného trhu sa musí zaručiť všetkými prostriedkami, keďže je jadrom európskeho projektu.

5. Podpora politiky súdržnosti, ktorá rieši konkrétnejšie potreby

5.1. EHSV sa domnieva, že hoci politika súdržnosti ponúka možnosti na zacielenie investícií prostredníctvom zdieľaného riadenia, zásady partnerstva, programovania a rôznych územných nástrojov, je potrebné ďalej špecializovať podporu územných oblastí a osobitných potrieb a skupín. Treba posilniť miestne orientované prístupy, pokiaľ ide o financovanie s cieľom poskytnúť cielenejšiu podporu zameranú na osobitné rozvojové potreby ľudí a miestnych oblastí, ako aj na účinky dvojakej zelenej a digitálnej transformácie, demografických zmien a iných rušivých prvkov.

5.2. EHSV sa tiež domnieva, že je potrebné rozšíriť, zmodernizovať alebo zrevidovať súbor nástrojov a prístupov, pričom sa treba viac zamerať na kapacity, medziregionálne prepojenia a príležitosti pre občanov nad rámec bežných investícií. Na tento účel je nevyhnutné:

- klásť väčší dôraz na stratégie územnej politiky, ako sú integrované územné investície a miestny rozvoj vedený komunitou. EHSV sa vyslovuje za to, aby sa v budúcnosti viac využíval prístup orientovaný na občanov a na miestne oblasti. To si vyžaduje posilnenie kapacít miestnych, mestských a územných orgánov na riadenie fondov.
- Zabezpečiť, aby bolo využívanie finančných prostriedkov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v plnom súlade s vykonávaním politiky súdržnosti a aby investície a programy, ktoré už v rámci neho začali, neboli pozastavené so zreteľom na možnú zmenu Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v nadchádzajúcich rokoch. Mohlo by to mať veľmi negatívny vplyv na rozvoj regiónov a území, a najmä na potreby zraniteľných skupín obyvateľstva.
- Naďalej chrániť MSP a ich udržateľnosť. To si vyžaduje inovatívne, ale jednoduché využívanie súčasných štandardných európskych nástrojov, ako je Európsky sociálny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) a Kohézny fond, aby MSP mali ľahký prístup k financiam a aby sa im zaručili priaznivé úverové podmienky v dlhodobom horizonte.
- Vytvoriť nové typy hospodárskych vyhládok pre menej rozvinuté, okrajové a riedko osídlené vidiecke oblasti, centrá miest, ostrovy EÚ a najvzdialenejšie regióny.
- Podporovať iniciatívy na dôkladné určenie a riešenie osobitných potrieb regiónov a území v pasci rozvoja a pomôcť im prekonať ich problémy.

5.3. EHSV sa domnieva, že v súčasnom kontexte je nevyhnutné, aby politika súdržnosti riešila rozdiely medzi mestami a vidiekom a zároveň posilnila spojenia medzi nimi a úlohou menších miest a obcí. Preto je potrebné preskúmať úlohu veľkých miest a ich metropolitných regiónov, ako aj stredne veľkých miest ako regionálnych a národných hnacích síl hospodárskeho rozvoja. Na tento účel by sa mali zvýšiť investície do ľudského kapitálu na miestnej a regionálnej úrovni.

5.4. Podľa EHSV sa konvergencia dosiahne len zvýšením odolnosti nielen menej rozvinutých a okrajových regiónov, ale všetkých regiónov, na ktoré sa vzťahuje článok 174 ZFEÚ, prostredníctvom nadčasovej diverzifikácie ich hospodárskej štruktúry. To znamená väčšmi zahrnúť obavy najvzdialenejších regiónov a cezhraničných funkčných oblastí do všetkých opatrení politiky súdržnosti.

5.5. EHSV považuje za potrebné schváliť politiku súdržnosti 2.0, ktorá bude zahŕňať kľúčové prvky, ako je zdieľané riadenie, regionálny prístup, predbežné financovanie a miera spolufinancovania. Samotné investície nestačia. Každý región potrebuje silné riadiace štruktúry a vhodnú kombináciu politik, ktorá využíva synergie so všetkými zainteresovanými stranami. Je nevyhnutný prístup zdola nahor. Z tohto dôvodu investície často musia sprevádzať aj prispôbené reformy a politiky ústretové voči občanom.

5.6. EHSV považuje za nevyhnutné užšie zapojiť sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť a všetkých aktérov na miestnej úrovni s cieľom zvýšiť účinnosť zásady partnerstva a viacúrovňového riadenia v politike súdržnosti. Takéto zapojenie môže pomôcť reagovať na tlak na demokraciu väčším osvojením si politiky EÚ.

5.7. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné zefektívniť politiku súdržnosti pre príjemcov prostredníctvom zjednodušenia a flexibility pri implementácii fondov, ktoré majú slúžiť na dosiahnutie jej cieľov. Je potrebné zabezpečiť jasné a jednoduché pravidlá pre finančné prostriedky jednotlivých štátov a EÚ implementované v rámci zdieľaného a decentralizovaného riadenia, a to v jedinom nariadení. Na dosiahnutie týchto cieľov je potrebné posilniť administratívne kapacity regionálnych a miestnych samospráv a partnerov z občianskej spoločnosti s cieľom zabezpečiť, aby sa kohézne fondy vynakladali účinne a s pridanou hodnotou.

5.8. EHSV sa domnieva, že v rámci novej politiky súdržnosti by mali naďalej fungovať aj najlepšie postupy, účinné politické opatrenia a konkrétne financovanie, ktoré sa v súčasnosti realizuje v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Za dôležitý faktor konvergencie by sa malo považovať aj financovanie veľkých podnikov.

V Bruseli 20. septembra 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE
